

Leerlingen oefenen in het beantwoorden van vragen in proefwerken en op examens

Wat uit een bron over de Depressie in de VS valt af te leiden

Vraag

Bekijk deze foto, lees de toelichting en beantwoord de vraag: Welke gegevens over de gevolgen van de Depressie in de VS kun je uit de foto afleiden?

Geef eerst zelf antwoord

Antwoord van een leerling

Deze foto toont dat de Depressie grote invloed had op de bevolking van de VS. Honderden mensen staan in de rij om brood. De overheid verschafte kennelijk geen of onvoldoende uitkeringen aan werklozen. Liefdadigheidsorganisaties waren kennelijk nodig om mensen in leven te houden.

Commentaar van examinerator

In een vraag als deze gaat het de examinatoren erom te controleren of de leerling goed kan kijken en daaruit goede conclusies kan trekken.

Deze leerling geeft een tamelijk goed antwoord. Voor de meeste examinatoren waarschijnlijk voldoende om bijna alle punten te krijgen die voor zo'n vraag worden uitgetrokken.

Leerlingen die een nog beter antwoord geven, kunnen het volgende naar voren brengen:

- Linksboven zijn (vracht)auto's en trams te zien: aanwijzingen dat voor veel andere mensen een leven met werk en inkomen gewoon doorging.
- De rij wachtenden is heel lang en de mensen gedragen zich bijzonder gedisciplineerd: aanwijzingen dat er vertrouwen was in de liefdadigheidsorganisatie(s), vertrouwen dat iedereen aan de beurt zou komen. De foto is ook een aanwijzing dat de slachtoffers van de depressie hun lot lijken te aanvaarden en gewelddadig verzet niet als een oplossing zien.

Foto uit 1930: werklozen staan in New York in een rij, wachtend op het uitdelen van brood door een liefdadigheidsorganisatie

ALS JE EERST ZELF
ANTWOORDT,
DENK ER DAN AAN,
BEDEK HET ANT-
WOORD VAN DE
LEERLING EN HET
OORDEEL VAN DE
EXAMINATOR.

Afbeeldingen in verband brengen met andere bronnen of geleerde stof

In de oefening met de foto van de Depressie in de VS heb je een bron op zichzelf beoordeeld. In de werkelijkheid van proefwerken en examens zal bijna altijd van je gevraagd worden een bron in verband te brengen met geleerde stof en eventueel ook met een of meer andere bronnen.

Dat is jammer omdat leerlingen en andere niet-historici vaak weinig historische achtergrondkennis hebben en het in de praktijk vooral moeten hebben van het beoordelen van de bron of bronnen die zij onder ogen krijgen. De oefeningen op deze bladzijden zijn er echter op gericht je te trainen in het goed beantwoorden van vragen op proefwerken en examens.

Hitlers aantrekkingskracht in 1932

Opdracht

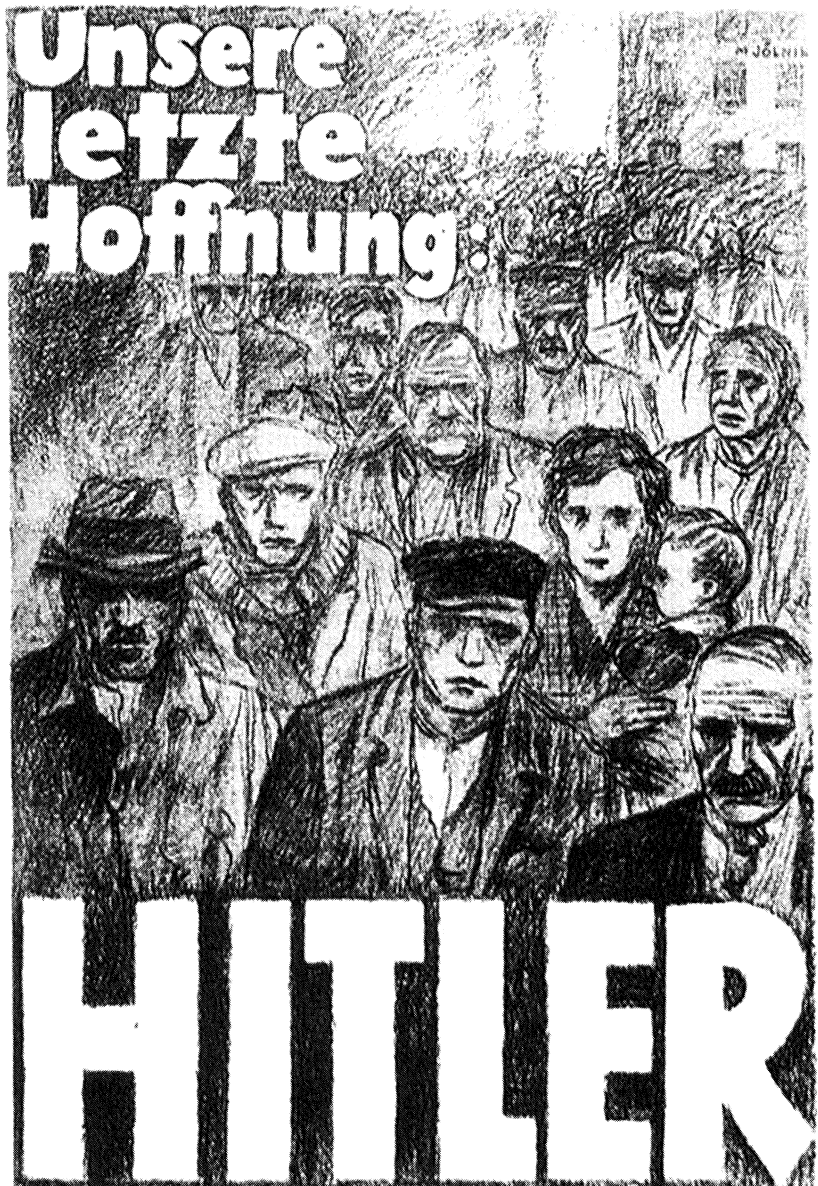
Breng dit affiche in verband met eigen kennis en leg daarbij uit waarom de nazi's tijdens de Depressie in Duitsland grote aanhang kregen.

Geef eerst zelf antwoord

Antwoord van een leerling

Dit affiche vertelt dat alleen Hitler de Duitse bevolking nog kon helpen. De mensen op het affiche zien er wanhopig, arm en bezorgd uit.

De economische crisis van 1929 had Duitsland zwaar getroffen. In 1932, het jaar waarin het affiche werd gepubliceerd, waren er zes miljoen werklozen. Vóór de economische crisis kregen de nazi's weinig aanhang bij verkiezingen. Hitler en zijn nazi's hadden er kennelijk voordeel van dat de andere partijen de depressie niet de baas konden worden. Het affiche voelde de stemming in Duitsland goed aan: in 1932 werd Hitler tweede bij de presidentsverkiezingen en zijn partij verdubbelde haar aanhang bij de verkiezingen in 1932.

Affiche van de NSDAP uit 1932. In vertaling luidt de tekst: 'Onze laatste hoop: Hitler'

Commentaar van examinator

Deze leerling geeft een tamelijk goed antwoord. Voor de meeste examinatoren waarschijnlijk voldoende om (bijna) alle punten te krijgen die voor zo'n vraag worden uitgetrokken.

De leerling houdt zich nauwkeurig aan de vraag en brengt de kern van het affiche in verband met wat hij weet van de opkomst van Hitler. Hij geeft geen overbodige informatie over het nazisme.

Een nog beter antwoord geven leerlingen die wijzen op het geringe vertrouwen in de democratie bij velen in de Republiek van Weimar. Lang in de jaren '20 waren veel Duitsers de democratie in de Republiek van Weimar vijandig gezind. En juist toen de democratie vorderingen leek te gaan maken, kwam de Depressie. Van democratie was toen al snel weinig sprake meer: president Hindenburg besloot veel per decreet buiten het parlement om. De regeringspartijen wisten de Depressie niet de baas te worden. In zo'n klimaat viel het affiche bij veel Duitsers goed (al was het nog steeds slechts een - grote - minderheid).

ALS JE EERST ZELF
ANTWOORDT,
DENK ER DAN
AAN, BEDEK HET
ANTWOORD VAN
DE LEERLING EN
HET OORDEEL
VAN DE
EXAMINATOR.

Het Marshallplan en de waarde van bronnen bepalen

Geef eerst zelf antwoord op de vraag

Voor geschiedschrijvers en voor ieder ander is het van belang de waarde van een bron te kunnen bepalen. Mensen willen voortdurend zelf dingen te weten komen of moeten iets in opdracht van anderen uitzoeken. Daarvoor moeten zij op zoek naar bronnen. Bedenk daarbij dat de waarde van een bron afhangt van wat je te weten wilt komen. Zonder vraag valt de waarde van een bron niet te bepalen.

Bij het bepalen van de waarde van een bron gaat het om de volgende vragen:

- *Wat heeft de inhoud van de bron te maken met wat je wilt weten?*

In een proefwerk of een examen zal je vermoedelijk nooit een bron voorgelegd krijgen die niets met de vraag te maken heeft. Dat is jammer omdat dit in strijd is met de werkelijkheid. Maar in proefwerk en examen blijft het van belang te bepalen over welk deel van de vraag de bron een antwoord geeft.

- *Hoe betrouwbaar is de bron?*

Daarbij gaat het er niet alleen om te bepalen of waar is, wat er in bron staat of te zien is. Het gaat ook om wat niet te zien is, om wat mogelijk per abuis of met opzet is weggelaten. Bronnen zijn zelden volledig betrouwbaar of volledig onbetrouwbaar. Het gaat er dus altijd om te bepalen hoe (on)betrouwbaar een bron is, waarom hij dat is en in welke opzichten. Daarbij is het nodig te weten wie de bron waar, wanneer en waarom maakte.

- *Hoe representatief is de bron?*

Bij sommige vragen is het voor het bepalen van de waarde van een bron ook van belang de representativiteit na te gaan. Bijvoorbeeld als het gaat om hoe een bepaalde groep mensen ergens over dacht. Wordt in een bron over al die mensen gesproken of over maar een deel van die groep?

Bron

Uit een boek van een Sovjethistoricus in 1968:

'Het Marshallplan van 1947 leidde tot een teruggang in de handel van de SU. De VS hoopten dat het plan zou leiden tot verdeeldheid onder de communistische staten en dat deze staten onder Amerikaanse invloed zouden komen. Het was ook duidelijk dat veel van het Marshallplan bedoeld was om de militaire macht van West-Duitsland te doen herleven.'

Vraag

Hoe waardevol is deze bron om meer te weten te komen over het Marshallplan?

Antwoord van een leerling

De bron gaat over het Marshallplan.

Het is een Sovjetkijk op het plan. En de SU was tegen het plan. Deze bron helpt me te begrijpen waarom de SU het plan afwees:

- met het plan werd geprobeerd de economie van de SU te verzwakken,
- verdeeldheid te brengen onder de communistische staten,
- de militaire macht van West-Duitsland te versterken.

De bron is niet van waarde voor de inhoud van het plan. Want daarover heeft de Sovjetschrijver het niet.

Commentaar van examinerator

Deze leerling geeft een tamelijk goed antwoord. Hij beoordeelt de bron zowel op betrouwbaarheid als op relevantie voor de vraag.

Maar voor het volledige aantal punten dat voor deze vraag wordt uitgetrokken, komt de leerling in aanmerking die aan meer denkt.

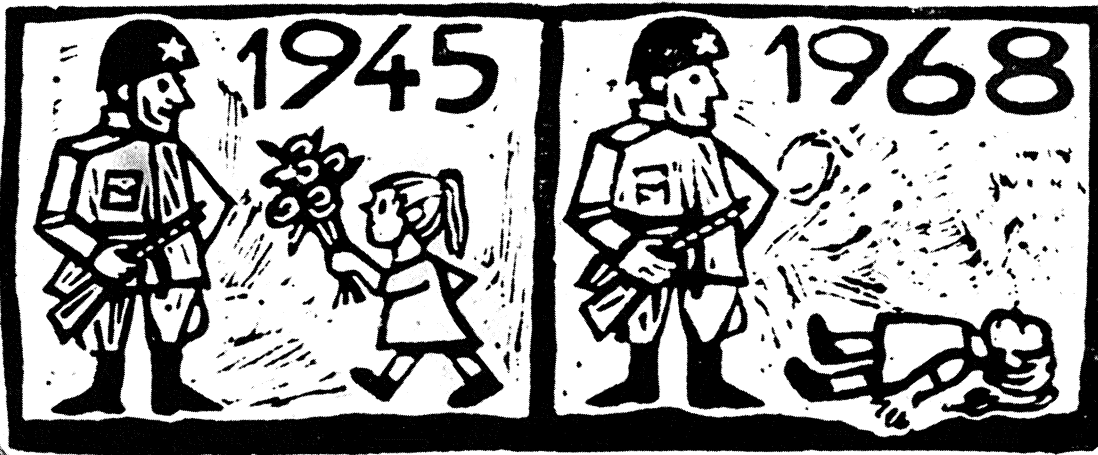
De leerling hierboven vergeet te letten op de datum van de bron: zo'n twintig jaar na het Marshallplan. Achteraf is gemakkelijker om gevolgen vast te stellen dan bij het begin van het plan. Misschien heeft de economie van de SU wel onder het plan geleden, maar of dat een bedoeld gevolg was?

De Sovjetschrijver is ook in andere opzichten aanvechtbaar. Deze gaat aan enkele zaken voorbij:

- hij vermeldt niet dat de westelijke Geallieerden Duitsland niet meer zo'n zware vrede wilden opleggen als na WOII. Het ging dus niet of niet alleen om het versterken van de militaire macht maar minstens ook om Duitsland, en andere landen, de gelegenheid te geven zich economisch te herstellen.

- andere mogelijke motieven van de VS: meer welvaart in Europa betekent voor de economie van de VS meer afzetgebied, en meer welvaart in Europa betekent ook minder kans op herleving fascisme: Hitler kwam mede dankzij een economische crisis aan de macht.

ALS JE EERST ZELF
ANTWOORDT, DENK
ER DAN AAN, BEDEK
HET ANTWOORD VAN
DE LEERLING EN HET
OORDEEL VAN DE
EXAMINATOR.

Bron A

Een politieke tekening, getekend op een muur in Praag in 1968

Bron B

Een politieke tekening, gepubliceerd in de Engelse krant 'Sunday Times' in 1980. Sovjet-Unie = USSR, Polen is in het Engels Poland.

Vragen over de SU en Oost-Europa

Vraag

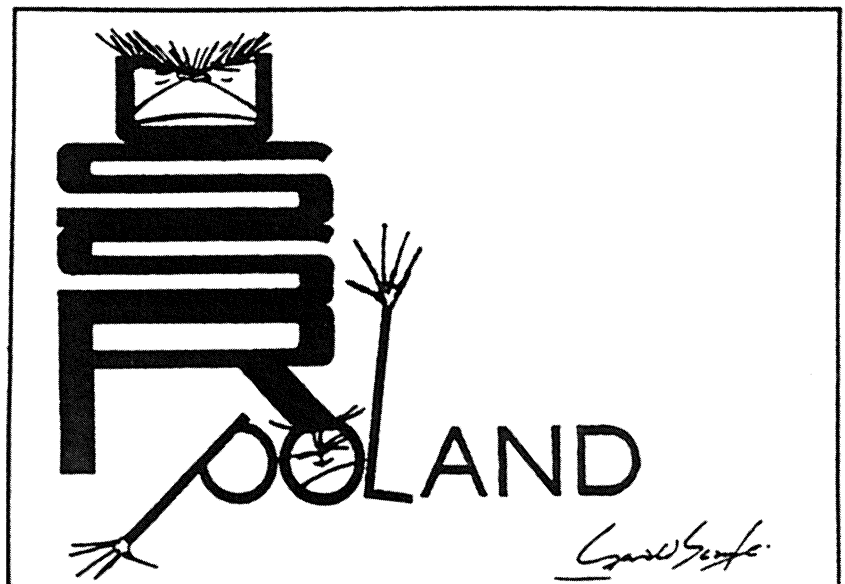
Bestudeer de twee politieke prenten hierboven. Beantwoord dan de volgende twee vragen:

1 Wat wil de tekenaar van bron A met zijn tekening zeggen?

2 Hoe vergelijkbaar zijn de twee bronnen?

NB Bedenk bij het vergelijken van jouw antwoord met dat de examiner: je mag met hem van mening verschillen, als je er maar argumenten voor hebt.

Geef eerst zelf antwoord

Commentaar van een examiner op het antwoord op vraag 1

De leerling heeft geprobeerd de tekening uit te leggen. Maar hij heeft de tekening duidelijk niet begrepen. De leerling had elementen uit de tekening moeten noemen om duidelijk te maken wat ermee werd bedoeld.

Elementen die de leerling had moeten zien:

- De tekening is uit 1968 en op de tekening zelf gaat het niet alleen over 1968, maar ook over 1945.
- In 1945 geeft een meisje bloemen, terwijl in 1968 het meisje slachtoffer is.

Wat de leerling had moeten/kunnen begrijpen:

- De tekening gaat over Tsjecho-Slowakije.
- De ster op soldaat is de rode ster waarmee het Russische leger wordt aangeduid.
- In 1945 werd Tsjecho-Slowakije bevrijd door het Russische leger (van de Nazi's); in 1968 onderdrukte het Russische leger de 'Praagse Lente'.

Commentaar van een examiner op het antwoord op vraag 2

De leerling heeft uitstekend geantwoord. Hoe vergelijkbaar betekent dat hij overeenkomsten en verschillen moet noemen. Hij heeft het over beide en noemt juiste overeenkomsten en verschillen.

Antwoord van een leerling op vraag 1

De tekenaar wil zeggen dat je het leger niet moet vertrouwen. In 1945 was het leger duidelijk aardig tegen de bevolking, want een klein meisje biedt een soldaat bloemen aan. Maar in 1968 was het leger verschrikkelijk en schoot het meisje dood.

Antwoord van een andere leerling op vraag 2:

De twee bronnen lijken erg op elkaar. Beide gaan over de macht van de SU over een Oost-Europees land. In bron A wordt het Tsjechische volk (het meisje) eerst door het Russische leger in 1945 bevrijd van de Duitse bezetters, en daarna, in 1968, onderdrukt.

Bron B vind ik moeilijker te begrijpen. Die tekening is uit 1980. Toen vroegen de Polen aan de Russen om meer vrijheid dan de Russen wilden toestaan. Daarom heeft de tekenaar de woord USSR (Sovjet-Unie) een deel van het woord Polen laten vertrappen.

Er zijn ook verschillen tussen de tekeningen. De één gaat over Tsjecho-Slowakije, de ander over Polen. Bron A vindt de Russen eerst aardig en later niet meer. Bron B vindt de Russen alleen harde onderdrukkers.

ALS JE EERST ZELF ANTWOORDT, DENK ER DAN AAN, BEDEK HET ANTWOORD VAN DE LEERLING EN HET OORDEEL VAN DE EXAMINATOR.

Engelse politieke tekening uit augustus 1914. België (het jongetje) wordt bedreigd door Duitsland (de oudere man).

Een politieke tekening en de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog

De vraag

Bestudeer de bovenstaande politieke tekening nauwkeurig. Beantwoord dan de volgende vraag:

Hoe waardevol is deze politieke tekening uit 1914 voor iemand die zoekt naar de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog?

NB Bedenk bij het vergelijken van jouw antwoord met dat de examinatoren: je mag met hen van mening verschillen, als je er maar argumenten voor hebt.

Geef eerst zelf een antwoord

ALS JE EERST ZELF ANTWOORDT, DENK ER DAN AAN, BEDEK HET ANTWOORD VAN DE LEERLING EN HET OORDEEL VAN DE EXAMINATOR.

Het antwoord van een leerling

Volgens mij is deze tekening heel waardevol, omdat de tekening inlichtingen geeft over waarom de Engelse regering aan de oorlog ging deelnemen. Dat was omdat Duitsland België aanviel. En dat was in strijd met een overeenkomst uit 1839.

De bron toont ook dat Duitsland agressief was: door de grote stok in de hand van de man.

Het is niet zeker of de tekenaar alles tekent zoals het in het echt was. Want het is een Engelse tekenaar. Hij maakt misschien propaganda tegen de Duitsers. Dat hij tegen de Duitsers is, kun je zien aan hoe hij de man tekent. De man gaat met een grote stok een klein lief en onschuldig jongetje te lijf. Het jongetje is niet bang.

De bron vertelt ons niets over andere oorzaken van de oorlog. Het is wel een goede bron, maar er zijn meer bronnen nodig.

Commentaar van examinator 1:

Het antwoord maakt duidelijk dat de leerling de tekening begrijpt. De leerling ziet ook wat er ontbreekt. De leerling gebruikt elementen uit de tekening om duidelijk te maken wat hij bedoelt. Dat is heel belangrijk om veel punten te scoren.

Ik vind alleen een beetje negatief dat de leerling niet meer vertelt over de andere oorzaken van de wereldoorlog. En heel goed was het geweest als de leerling had geschreven dat de tekening waardevol is als een voorbeeld van Engelse propaganda.

De leerling heeft al met al een voldoende antwoord gegeven.

Commentaar van examinator 2:

De tekening is van geen enkele waarde voor iemand die naar de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog zoekt. De tekening geeft alleen als informatie dat België dapper tegenstand wil bieden tegen Duitsland dat het land wil aanvallen. Maar de tekening toont niets over waarom België wordt aangevallen. Bij de wereldoorlog waren veel meer landen betrokken, maar daarover vertelt de tekening niets.

De leerling heeft een fout antwoord gegeven.

Vraag over de commentaren:

Heeft één van de twee examinatoren volgens jou gelijk? Of heb je een andere mening? Licht je antwoord toe.